بسم الله الرحمن الرحيم

سطح‌بندی در نظام مراقبت اجتماعی دانش‌آموزان (نماد)

چیستی | چرایی | اهمیت | فرایند

به کوشش: حامد بابکری

کارگاه آموزشی کشوری نماد – اصفهان – آبان ماه ۱۴۰۴

اهداف کارگاه

۱ مفهوم و فلسفه سطح‌بندی در نماد را تبیین کنیم.

۲ ضرورت و اهمیت سطح‌بندی را برای ذینفعان توضیح دهیم.

۳ تصمیم‌گیری صحیح درباره ارجاع دانش‌آموزان را انجام دهیم.

۴ مفهوم و فلسفه سطح‌بندی در نماد را تبیین کنیم.

۵ چالش‌های اجرایی را شناسایی و مدیریت کنیم.

مقدمه | انطباق با هرم چهارسطحی پیشگیری سلامت عمومی

پیشگیری ثالثیه

- هدف: درمان، بازتوانی، کاهش عوارض و جلوگیری از عود مشکل در قربانی و آسیب‌دیده
- گروه مخاطب در نماد: دانش‌آموزان نیازمند خدمات تخصصی (گروه قرمز و اورژانس)
- سطوح مداخله در نماد: سطح ۳ (مشاور مدرسه)، سطح ٤ (مراکز منطقه) و سطح ۵ (سایر دستگاه‌ها).

پیشگیری ثانویه

- هدف: شناسایی زودهنگام و مداخله سریع برای افرادی که علائم اولیه را نشان می‌دهند.
- گروه مخاطب در نماد: دانش‌آموزان در معرض خطر (گروه زرد)
- سطوح مداخله در نماد: سطح ۱ (مداخلات کلاس‌محور) و سطح ۲ (خدمات مدرسه‌محوور.

پیشگیری اولیه

- هدف: کاهش بروز موارد جدید مشکل از طریق ارتقای عوامل محافظ و کاهش عوامل خطر
- گروه مخاطب در نماد: عموم دانش‌آموزان، والدین و کادر مدرسه (گروه سبز)
- فرایند متناظر در نماد: مهارت‌های ارتقایی و پیشگیرانه.

پیشگیری بنیادین

- کاهش ریسک کلی در جمعیت از طریق پرداختن به عوامل اجتماعی، اقتصادی و محیطی زیربنایی. هدف، جلوگیری از ایجاد و گسترش عوامل خطر است.
- این سطح، خودِ "بودنِ نماد" است. وجود چنین نظامی، عامل خطر "عدم وجود سیستم یکپارچه مراقبتی" را در کل کشور از بین می‌برد.

چیستی | تعریف و ساختار

سطح‌بنـــــدی چیست؟

نظام **پلکانی و تدریجی** ارائه خدمات روان‌شناختی–اجتماعی که **بر اساس شدت مشکل** و پاسخ به مداخلـه، دانش‌آمـوزان را از **سطوح اولیه تا تخصصی** هدایت می‌کند.

فاقد مشکل خاص و نمرات زیر نقطه برش
اقدام اصلی: بهره‌مندی از برنامه‌های پیشگیرانه عمومی (مهارت‌های ارتقایی) و پایش روتین.

نشانه‌های خفیف تا متوسط. نمرات بین دو نقطه برش
اقدام اصلی: نیازمند خدمات سطوح ۱ و ۲ (مداخلات کلاس‌محور معلم و خدمات خانواده‌محور رابط مشاور).

نشانه‌های شدید. نمرات بالاتر از نقطه برش تشخیصی
اقدام اصلی: نیازمند خدمات سطوح ۳ تا ۵ (مشاور مدرسه، مراکز منطقه و سایر دستگاه‌ها).

چیستی | سطوح ۱ و ۲: توانمندسازی مدرسه برای حل مسئله

۱

معلم آموزش‌دیده

مداخلات کلاس‌محور

حل مشکلات خفیف در محیط طبیعی دانش‌آموز

٤ هفتـــه

۲

رابط مشـاور

مداخلات مدرسه-محور

ایجاد هماهنگی بین خانواده و مدرسه و ارائه حمایت‌های چندوجهی

٤ هفتـــه

۱

۲

اصـــل حاکـــم

| هماهنگی ارکان و توانمندسازی نزدیک‌ترین افراد به دانش‌آموز |

چیستی | سطح ۳: اولین لایه خدمات تخصصی (مشاور مدرسه)

۳

- **عدم پاسخ به مداخلات سطوح ۱ و ۲**
- **موارد قرمز با شدت متوسط به بالا**

مشـاور مدرســه

مشاوره فردی تخصصی

ارائه مداخلات روانشناختی استاندارد و مبتنی بر **پروتکل**

٤ جلسـه

۳

چیستی | سطوح ۴ و ۵: شبکه حمایتی فراتر از دیوارهای مدرسه

۴

مراکز مشاوره منطقه

ارجاع‌دهنده:
مدیر مدرسه از طریق مدیر مورد منطقه

هدف: تشخیص دقیق و مداخلات پیچیده‌تر روانشناختی و روان‌درمانی بر اساس پروتکل ۱۲ جلسه‌ای

۵

خدمات بین‌بخشی (سایر دستگاه‌ها)

ارجاع‌دهنده:
مدیر مورد منطقه

هدف: تأمین خدمات غیرروانشناختی (حمایتی، قضایی، مددکاری و ...)

چیستی | وضعیت قرمز فوری: وقتی زمان برای صبر کردن نیست

شرایط خطر شدید و قریب‌الوقوع که فرایند پلکانی را دور می‌زند (Bypass)

- افکار، طرح یا اقدام به خودکشی
- اعتیاد به مواد مخدر یا الکل
- غیبت مکرر و طولانی غیرموجه
- انواع کودک‌آزاری
- فقر و سوءتغذیه شدید
- بیماری خطرآفرین و لاعلاج
- بی‌سرپناهـــی
- ترویج بزهکاری یا رفتار جنسی
- فرار از منزل

۱: ارجاع مستقیم و فوری به مدیر مورد منطقه

۲: مستندسازی دقیق علت ارجاع فوری

۳: عدم تلاش برای مداخله غیرتخصصی

در این موارد، فرایند معمول سطح ۱–۳ را طی نکنید!

چیستی | تعریف و ساختار

سطح‌بنـــــدی چیست؟

نظام **پلکانی و تدریجی** ارائه خدمات روان‌شناختی–اجتماعی که **بر اساس شدت مشکل** و پاسخ به مداخلـه، دانش‌آمـوزان را از **سطوح اولیه تا تخصصی** هدایت می‌کند.

۱ **مداخلات کلاس‌محور توسط معلم** — ٤ هفتـــه

۲ **خدمات خانواده‌محور توسط رابط مشاور** — ٤ هفتـــه

۳ **خدمات مشاوره‌ای توسط مشاور مدرسه** — ٤ جلسه

۴ **خدمات تخصصی در مراکز مشاوره** — ۱۲ جلسه

۵ **خدمات تخصصی دستگاه‌های عضو انتلاف**

چرایی | ضرورت و منطق

چرا نیاز به سطح‌بندی داریم؟

منطـــق عملیاتـــی

- جلوگیری از هدررفت منابع (زمان، انرژی، بودجه)
- تطابق شدت مداخله با شدت مشکل
- استفاده بهینه از ظرفیت‌های درون و برون مدرسه‌ای
- تضمین عدالت در دسترسی به خدمات
- امکان پایش مستمر و ارزیابی اثربخشی

فلسفه نظری

- مبتنی بر مدل "مراقبت متناسب با نیاز" در روان‌شناسی اجتماعی
- هر فرد باید خدماتی متناسب با سطح نیاز خود دریافت کند، نه کمتر و نه بیشتر.

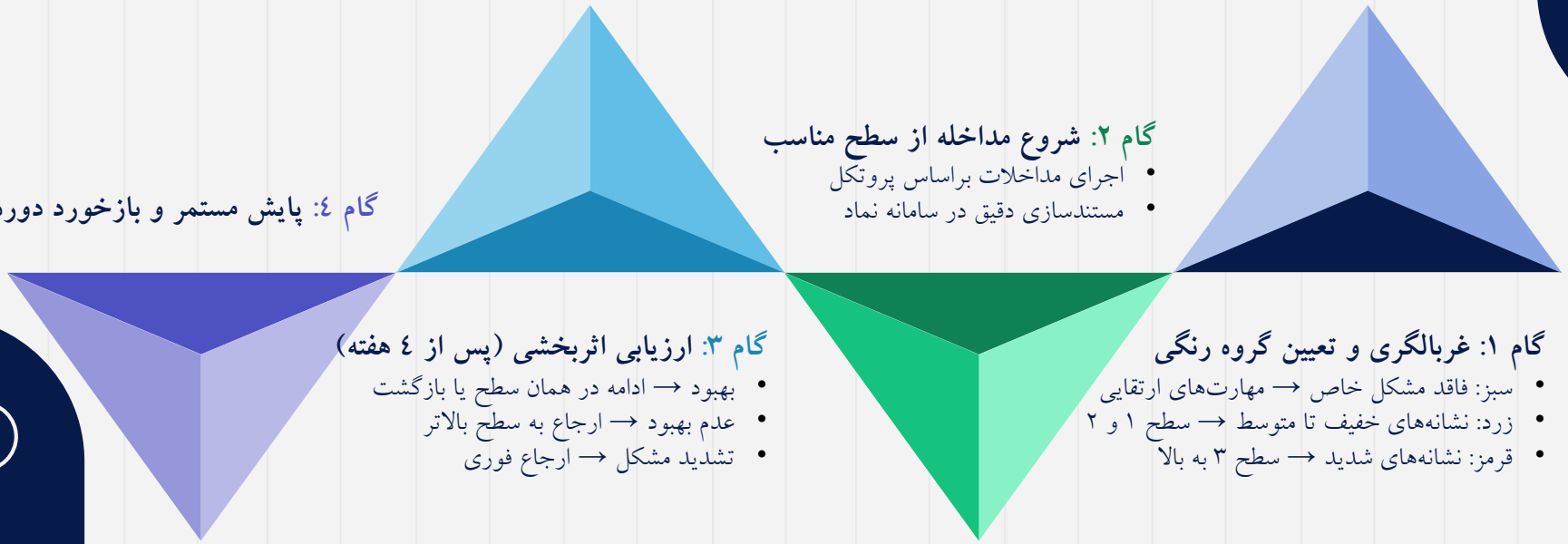
اهمیت | هسته‌ی اصلی نمـــاد

چرا سطح‌بندی حیاتی است؟

بدون سطح‌بنـــدی		بـــا سطح‌بنـــدی
تصمیم‌گیری‌های دلبخواهی و سلیقه‌ای		یکپارچگی خدمات از مدرسه تا نهادهای بیرونی
تکرار یا تعارض در مداخلات		افزایش کیفیت تصمیم‌گیری مدیریتی
عدم پاسخ‌گویی و قابلیت ارزیابی		نظام پاسخ‌گویی قابل ارزیابی
عدم مدیریت استفاده از منابع تخصصی		حفظ کرامت و سلامت روان دانش‌آموزان
از دست رفتن دانش‌آموزان در خلأ سیستم		بهینه‌سازی هزینه – اثربخشی

سطح‌بندی = ستون فقرات نظام نماد

فرآیند | جریان ارجاع گام‌به‌گام

گام ۱: غربالگری و تعیین گروه رنگی

- سبز: فاقد مشکل خاص ← مهارت‌های ارتقایی
- زرد: نشانه‌های خفیف تا متوسط ← سطح ۱ و ۲
- قرمز: نشانه‌های شدید ← سطح ۳ به بالا

گام ۲: شروع مداخله از سطح مناسب

- اجرای مداخلات براساس پروتکل
- مستندسازی دقیق در سامانه نماد

گام ۳: ارزیابی اثربخشی (پس از ٤ هفته)

- بهبود ← ادامه در همان سطح یا بازگشت
- عدم بهبود ← ارجاع به سطح بالاتر
- تشدید مشکل ← ارجاع فوری

گام ٤: پایش مستمر و بازخورد دوره‌ای